

4. LA GRAFIA DELS MOTS

En general, un mot se sol escriure com una seqüència de lletres que es discrimina dels mots contigus per espais en blanc o per signes de puntuació (cf. § 6). A grans trets, el mot gràfic se sol correspondre amb el mot gramatical (sia, doncs, variable o invariable; simple, derivat o compost) i, per tant, la grafia d'un mot n'aglutina els constituents lèxics i flexionals: radicals i afixos (cf. les parts II i III). De vegades, la grafia reflecteix, en certa mesura, els mots fonològics (cf. la part I), bé separant-ne els constituents mitjançant l'apòstrof (en el cas de certs clítics) o el guionet (amb pronoms posposats al verb), bé contraient-los (aglutinant *a*, *de*, *per* o *ca* amb la forma masculina de l'article que els segueix).

D'altra banda, a causa de la seva independència morfològica, s'escriuen separats per espais en blanc els constituents dels compostos sintagmàtics i de les locucions. En determinats compostos propis els constituents es relacionen enllaçant-los amb guionet (cf. § 4.3).

4.1. L'APÒSTROF

L'apòstrof és una coma volada (') que s'escriu en les formes asil·làbiques dels articles definit i personal, de la preposició *de* i dels pronoms febles (cf. II, § 3.1 i 12.2.3) en els contextos del quadre IV.26. En aquests casos, se sol dir que l'article, el pronom o la preposició *s'apostrofen*.

QUADRE IV.26
Ús de l'apòstrof

<i>Categoria lèxica</i>	<i>Davant de vocal (precedida o no per h)</i>	<i>Exemples</i>	<i>Darrere de vocal</i>	<i>Exemples</i>
<i>Article</i>	l'	l'all; l'asèpsia, l'hora, l'ungla, l'Índia, l'ONG, l'IVA, l'IEC		
	n'	n'Enric, n'Hilari; n'Aina, n'Helena		
<i>Preposició</i>	d'	fet d'ara, quart d'hora, acaben d'obrir, títol d'ATS		

<i>Categoria lèxica</i>	<i>Davant de vocal (precedida o no per h)</i>	<i>Exemples</i>	<i>Darrere de vocal</i>	<i>Exemples</i>
<i>Pronom</i>	l'	l'obre, l'hi diu, dóna-l'hi	'l	se'l sent, busca'l, dóna-me'l
	m'	m'alça, m'hi té, fes-m'ho	'm	mira'm, veure-se'm, se'm queixa
	n'	n'usen, se n'usa, fer-n'hi	'n	compra'n, endur-se'n, te'n sents
	s'	s'hi fa, s'està, mirar-s'ho	's	ajeure's, atreure's, riure's
	t'	t'atén, t'hi fas, se t'obre, pren-t'ho	't	queda't, apropar-se't, se't sent
			'ls	porta'ls, mirar-se'ls, me'ls conec
			'ns	deixa'ns, desfer-se'ns, se'ns rifa

Tanmateix, no s'apostrofa l'article femení singular i el pronom femení de tercera persona del singular davant *i* o *u* àtones, precedides o no per *h* (*la idea, la INTERPOL, la unió, la UHF, la hipèrbola, la humanitat, la ultradreta; la inclouen, la uneix, la hi veu, la humiteja*) ni, en el cas de l'article femení, davant les lletres *i* i el nom de les lletres (*la e, la s; la a, la efa*) i els mots *una*, referit a l'hora (*la una de la matinada*), *ira* (*la ira*) i *host* (*la host*).

Malgrat la grafia, cal tenir en compte que, d'acord amb les regles apuntades:

a) S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant números i davant sigles que es lletregen, en aquells casos que, en ésser pronunciades, comencen per un so vocàlic: *l'1 de febrer, l'XI Simposi de Ciències Socials; l'RNA, l'FM; d'11,5 milions d'euros, una emissora d'FM*.

b) S'apostrofa l'article masculí singular davant manlleus no normalitzats començats per *s* seguida de consonant (puix que la *s* es pronuncia precedida d'una *e*): *l'statu quo*. No s'apostrofa, però, l'article femení ni la preposició *de* (puix que la *s* recolza en la vocal de l'article o la preposició): *la schola cantorum, un repertori de scherzos*.

c) S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant els mots abreujats de la mateixa manera que ho fariem si els mots no ho estiguessin: *l'H. Sra. Diputada, l'ap. 5*.

d) No s'apostrofa davant *i* o *u* amb valor consonàntic ([j] o [w], respectivament), precedides o no per *h*, o darrere *u* amb valor consonàntic, en els pronoms: *el iot, la iarda, la UOC, tintura de iode, riure de hiena, mou-te!*

e) No s'apostrofa davant *h* amb valor consonàntic de noms propis no adaptats i d'algunes interjeccions: *el ròssec del Halley, els actors de Hollywood, un discurs ple de has! i hums!*

f) No s'apostrofa davant els símbols: *10 mg de As, el H és un gas molt volàtil*.

Tradicionalment, tampoc no se sol apostrofar la preposició *de* quan precedeix un mot usat com a citació gramatical: *el gerundi de oir és oint*. En canvi, sí que s'apostrofen l'article

singular i la preposició davant les cometes d'obertura: *El conseller va qualificar aquest fet d'«únic»*.

Les formes asil·làbiques de l'article salat i de l'article *lo* tenen la mateixa distribució i les mateixes regles d'apostrofació que les de l'article definit general.

En la combinació de formes pronominals, generalment només s'apostrofa un element, i l'apòstrof s'escriu tan a la dreta com és possible: *treu-t'ho*, *treu-te'l*, *treu-te-l'en*, *treu-te-la'n*; *posa't*, *posa-te'n*, *posa-te-n'hi*, *posa'ns-n'hi*.

4.2. LES CONTRACCIONS

Les formes asil·làbiques del masculí dels articles definit i personal es contreen gràficament amb *ca* (reducció de *casa*), i també, en el cas del definit, amb les preposicions *a*, *de*, *per*, quan s'hi posposen (quadre IV.27): *al punt*, *als afores*; *del dia*, *dels nostres*; *pel dret*, *pels volts*; *cal veí*, *cals cosins can seixanta*.

QUADRE IV.27
Les contraccions

	<i>el</i>	<i>els</i>	<i>en</i>
<i>a</i>	al	als	
<i>de</i>	del	dels	
<i>per</i>	pel	pels	
<i>ca</i>	cal	cals	can

Tanmateix, no hi ha contracció:

a) Quan l'article es pot apostrofar amb el mot següent: *a l'ombra*, *de l'època*, *per l'estil*, *ca n'Amat*.

b) Quan l'article forma part d'un nom propi no toponímic: *Està subscript a L'Avenç*.

c) Quan l'article forma part d'un nom propi no català: *el desert d'El Álamo*.

Les formes *a*, *de*, *per* i *ca* damunt dites i l'article salat (cf. II, § 13.1) i es contreen en *as*, *des*, *pes* i *cas* en topònims (*Sant Llorenç des Cardassar*) o en contacte amb topònims (*anar as Trenc*, *passar pes Vedrà*).

4.3. EL GUIONET

El guionet (-), a més d'enllaçar les parts en què es pot dividir un mot a final de ratlla (cf. § 3.2.1) i les formes sil·làbiques dels pronoms febles darrere el verb (*porta-me-la*; cf. II, § 12.2), uneix els components lèxics de mot:

a) En els compostos patrimonials en què l'aglutinació pot dificultar o alterar la lectura dels components: *mal-llevat*, *Bell-lloc*; *cinc-en-rama*, *Bec-eixut*; *gira-sol*, *para-xocs*, *penja-robes*, *qui-sap-lo*, *Mont-roig*, *Vila-rodona*. I en els derivats per sufixació de compostos sintagmàtics que es troben en el mateix cas, com *camí-raler* (de *camí ral*).

b) En els compostos patrimonials en què l'element de l'esquerra duu accent gràfic, com *alè-de-bou*, *pèl-ras* (llevat de *adesiara*, *usdefruit*).

c) En els termes d'especialitat compostos en què l'element de l'esquerra és un símbol (lletra, xifra, etc.), com *2,4,6-trinitrofenol*, *α-naftol*, *àcid d-lisèrgic*.

Convé notar que, en els mots pertanyents a determinats llenguatges d'especialitat, la grafia obeeix a normes i convencions específiques d'àmbit internacional.

d) En els compostos el primer component dels quals és un punt cardinal: *est-europeu*, *nord-americà*, *nord-est*, *sud-coreà*.

e) En els cardinals i ordinals compostos, entre desena i unitat, i entre unitat i els mots *cents*, *centes* (o *centè -ena*): *quaranta-tres*, *dues-centes*, *no-cents setanta-set*; *noranta-unè*, *vuit-centens*. Convé notar que no duen guionet els derivats d'aquests mots, com *cinccentista*, *noucentisme*, *siscentada*.

f) En els compostos reduplicatius (és a dir, en els quals es reitera l'element lèxic, el patró rítmic o el significat): *baliga-balaga*, *bub-bub*, *poti-poti*; *tic-tac*, *xino-xano*; *a corre-cuita*, *a mata-degolla*, *suca-mulla* (llevat de casos com *cucut*, *frifrit*, *marrameu*, *puput*, *quiquiriquic*, *tururut*; de mots del llenguatge infantil com *bobò*, *cocou*, *oioi*, *tatà*, *titit*, o de derivats com *xiuxiuejar*, *zigzaguejar*). Un cas comparable al dels compostos reduplicatius és el de mots com *cloc-piu*, *nap-buf*.

g) En compostos del tipus *diccionari català-castellà*, *relació causa-efecte*, *rumb est - nord-est*, *míssil terra-aire*; *cursa París - San Remo*, pàgines 115-121.

h) En compostos de noms propis del tipus *Àustria-Hongria*, *Catalunya-Aragó*; *diccionari Alcover-Moll*, *comptador de Geiger-Müller*.

En els casos no lexicalitzats, també es poden escriure amb guionet els compostos formats per dos adjectius o més que, llevat del darrer, prenen la terminació *-o*, sobretot si es vol remarcar la independència dels conceptes expressats per cada constituent: *Els països hispanoamericans esmentats al tractat hispano-americà*. *Un recull de composicions èpico-lírico-dramàtiques*.

Els mots construïts amb prefixos s'escriuen habitualment aglutinats sense guionet entre el prefix i el radical: *contrarevolució, exalumne, preromànic, vicecanceller; Anticrist, Prepirineus*. Tanmateix, s'escriu guionet entre el prefix i el radical en els mots formats amb el prefix *no-* o quan el prefix precedeix majúscules, xifres o símbols: *el no-res, el no-jo, un no-electròlit, la no-violència, els no-violents, els no-catalanoparlants; fluorescència anti-Stokes, selecció sub-21, globulina anti-D, ex-URSS*.

També es pot escriure guionet entre el prefix i el primer dels components d'un compost sintagmàtic: *ex-director general, vice-primer ministre*.

Convé no confondre determinats prefixos amb mots gràficament coincidents (cp. *medecina contraindicada i cursa contra rellotge, intel·lectuals procatalanes i sorteig pro cecs, els no-violents i les persones no violentes, els no-catalanoparlants i els alumnes no catalanoparlants; la no acceptació de les bases*), ni amb els mots que provenen de la lexicalització d'un prefix (*fer un extra, valorar els pros i els contres*). També cal observar que hi ha elements com *anti, post i pre* que apareixen usats com a mots en formacions ocasionals recents: *Una manifestació anti cascos blaus. L'Europa post Maastricht*.

Exclusivament com a recurs estilístic en contextos específics (científics, bàsicament), és admissible el truncament de tots els elements menys l'últim, amb elisió de constituents, dels compostos formats a la manera culta i dels derivats en les coordinacions del tipus *homonuclears i heteronuclears, preoperatori i postoperatori*, sempre que el primer constituent sigui un element tònic carregat de valor lèxic: *homo- i heteronuclears, pre- i postoperatori*.

4.4. L'AGLUTINACIÓ GRÀFICA

Els compostos amb guionet contrasten, d'una banda, amb els derivats i els compostos de grafia aglutinada, i de l'altra, amb els compostos sintagmàtics que separen els components amb espais. En aquests casos, cal tenir en compte els criteris següents:

a) El mot que resulta de l'aglutinació segueix les regles d'accentuació, amb independència de l'accentuació gràfica del primitiu. Per exemple, s'escriu *ultrasò*, amb accent gràfic malgrat que *so* s'escriu sense accent gràfic.

b) Les grafies *r-* i *s-* a l'inici de radical generalment no es canvien per *rr* i *ss*: *contrareforma, radioreceptor; entresuar, ecosistema* (v., però, § 2.4 i 2.6.2).

c) En els compostos sintagmàtics, la flexió dels constituents de l'esquerra evidencia en molts casos la grafia corresponent. Per exemple, s'escriu *maldecap* 'preocupació' (pl. *maldecaps*) i *mal de cap* 'cefalàlgia' (pl. *mals de cap*).

d) En els compostos sintagmàtics incomptables i els compostos sintagmàtics invariables, sol ésser la relació de significat la que indica la grafia. Per exemple, s'escriu *vetesifils* ('comerciant'), amb significat no

composicional, mentre que s'escriu *finès herbes* ('herbes aromàtiques'), amb significat composicional.

e) En els topònims compostos, se solen escriure aglutinats els que no contenen preposició: *Aigüestortes*, *Bellaterra*, *Castellciutat*, *Masllorenç*, *Miramar*, *Torreblanca*, *Vilanova*. En canvi, se solen escriure separats els que van precedits d'article: *les Borges Blanques*, *el Pallars Sobirà*, *la Vila Joiosa*. I també se separen els elements dels hagiòtopònims: *Sant Antoni*, *Santa Margalida*, *Sant Martí Sarroca* (cf. *Santpedor*, *Sentmenat*). Els que contenen preposició se separen en la major part dels casos, com *Alcalà de Xivert*, *Arenys de Munt*, *Ares del Maestrat*, *Castell d'Aro*, *Mas de Barberans*, *Molins de Rei*, *Prat de Comte*, *Ribes de Freser*; encara que són freqüents els que s'aglutinen, com *Llardecans*, *Masdenverge*, *Puigdàlber*, *Riudecanyes*, *Torredembarra*, *Ulldemolins*, *Valldemossa*, *Viladecavalls*.

5. LA GRAFIA DE LES ABREVIACIONS

Les *abreviacions* són mots o sintagmes escurçats gràficament. Es distingeixen tres grans classes d'abreviacions: les *abreviatures*, les *sigles* i els *símbols*. Cadascun d'aquests conjunts es divideix en diverses subclasses, entre les quals cal destacar els *acrònims* (cf. § 5.2), dins les sigles, i els *codis* (cf. § 5.3.1) i les *xifres* (cf. § 5.3.2), dins els símbols.

Tradicionalment, les abreviacions en conjunt han estat denominades també *abreviatures*, però cal tenir en compte que aquest terme pot ésser confusionari.

5.1. LES ABREVIATURES

Les *abreviatures* són les representacions de mots o frases per mitjà d'alguna de les seves lletres, la primera de les quals ha de coincidir amb la inicial del mot o dels mots que les constitueixen. Quan s'abreuja un sol mot, l'abreviatura acaba en un punt o, menys freqüentment, en una barra inclinada (*c.* o *c/* per *carrer*; *p.* o *pàg.* per *pàgina*), mentre que quan se n'abreuja més d'un, hi ha un punt darrere de cada mot escurçat o bé els components més rellevants se separen per una barra inclinada (*p. ex.* per *per exemple*; *s/n* per *sense número*). A diferència de les sigles i els símbols, les abreviatures mantenen l'accent gràfic del mot que abreugen si forma part de l'abreviatura la lletra que porta aquest diacrític: *àr.* (per *àrab*), *íd.* (per *ídem*), *núm.* (per *número*), *pàg.* (per *pàgina*), *cró.* (per *carreró*). Les abreviatures dels tractaments de persona porten la inicial en majúscula i les dels mots que